

МЕТОДИКА ДІАГНОСТУВАННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

© 2018 ШУЛЯК Б. В.

УДК 65.01:502.3:303.22

Шуляк Б. В.

Методика діагностування привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях

Метою дослідження є обґрунтування методики діагностування привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях. У статті визначено цілі діагностування привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях. Встановлено, що методика діагностування привабливості екологічно орієнтованої підприємницької діяльності має враховувати її ефективність у розрізі економічної, екологічної та соціальної складових; поточний стан, динаміку та тенденції розвитку основних показників привабливості; співвідношення між фактично досягнутими та цільовими значеннями таких показників. Визначено систему методів, які доцільно використовувати у процесі діагностування, а саме: методи кореляційного аналізу (обґрунтування цілей діагностики); коефіцієнтного аналізу та методи нечіткої логіки (оцінка фактичних рівнів показників привабливості); регресійного аналізу та математико-статистичний метод (оцінка тенденцій і побудова прогнозів); кластерного аналізу, ранжування, нормування та інтегрального оцінювання (порівняльний аналіз результатів оцінювання).

Ключові слова: екологічне підприємництво, діагностування привабливості екологічного підприємництва, сільські території, оцінювання, аналіз.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 19.

Шуляк Богдан Вікторович – аспірант, кафедра інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності, Житомирський національний агро-екологічний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: bodik17.04@mail.ru

УДК 65.01:502.3:303.22

UDC 65.01:502.3:303.22

Шуляк Б. В. Методика диагностирования привлекательности экологического предпринимательства на сельских территориях

Целью исследования является обоснование методики диагностирования привлекательности экологического предпринимательства на сельских территориях. В статье определены цели диагностирования привлекательности экологического предпринимательства на сельских территориях. Установлено, что методика диагностирования привлекательности экологически ориентированной предпринимательской деятельности должна учитывать ее эффективность в разрезе экономической, экологической и социальной составляющих; текущее состояние, динамику и тенденции развития основных показателей привлекательности; соотношение между фактически достигнутыми и целевыми значениями таких показателей. Определена система методов, которые целесообразно использовать в процессе диагностирования, а именно: методы корреляционного анализа (обоснование целей диагностики); коэффициентного анализа и методы нечеткой логики (оценка фактических уровней показателей привлекательности); регрессионного анализа и математико-статистический метод (оценка тенденций и построение прогнозов); кластерного анализа, ранжирования, нормирования и интегральной оценки (сравнительный анализ результатов оценки).

Ключевые слова: экологическое предпринимательство, диагностирование привлекательности экологического предпринимательства, сельские территории, оценка, анализ.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 19.

Шуляк Богдан Викторович – аспирант, кафедра инновационного предпринимательства и инвестиционной деятельности, Житомирский национальный агроэкологический университет (Старый бульвар, 7, Житомир, 10008, Украина)

E-mail: bodik17.04@mail.ru

Shuliak B. V.

The Methods for Diagnosing the Attractiveness of Ecological Entrepreneurship in Rural Areas

The study is aimed at substantiating the methods for diagnosing the attractiveness of ecological entrepreneurship in rural areas. The article defines the objectives of diagnosing the attractiveness of ecological entrepreneurship in rural areas. It is determined that the methods for diagnosing the attractiveness of environmentally oriented entrepreneurial activity should take into account its effectiveness in the context of economic, ecological, and social components; current status, dynamics and tendencies of development of basic indicators of attractiveness; relationship between the actual and target values of such indicators. The system of methods which is expedient for use in the process of diagnosing, has been defined as follows: methods of correlation analysis (substantiation of the purposes of diagnostics); coefficient analysis and fuzzy logic methods (estimation of the actual levels of attractiveness indicators); regression analysis and mathematical-statistical method (estimation of tendencies, building of forecasts); cluster analysis, ranking, rationing, and integral estimation (comparative analysis of the estimation results).

Keywords: ecological entrepreneurship, diagnosing the attractiveness of ecological entrepreneurship, rural areas, estimation, analysis.

Fig.: 2. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 19.

Shuliak Bogdan V. – Postgraduate Student, Department of Innovative Business and Investment Activities, Zhytomyr National Agroecological University (7 Staryi bulvar, Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: bodik17.04@mail.ru

Розвиток екологічного підприємництва потребує залучення значних обсягів інвестиційних ресурсів. Відмінною рисою інвестиційних процесів, спрямованих на забезпечення розвитку екологічно орієнтованої підприємницької діяльності, є пролонгованість отримання економічного ефекту та зумовлений

цим тривалий термін окупності. Відповідні інвестиційні рішення мають враховувати потенційні екологічні та соціальні ефекти. Наведене визначає важливість адаптації існуючих методик діагностики інвестиційної привабливості соціально-економічних об'єктів до особливостей екологічного підприємництва на сільських територіях.

Першочерговим стає обґрунтування управлінських дій для прийняття рішення стосовно 1) доцільності інвестування в екологічно орієнтовану підприємницьку діяльність, 2) вибору перспективних напрямів екологічного підприємництва у межах конкретної сільської території, 3) виділення факторів, які впливають на привабливість екологічного підприємництва, 4) розробки регіональних програм і стратегій розвитку сільських територій, 5) оперативного управління на основі моніторингу ефективності екологічного підприємництва.

В умовах загострення екологічних проблем дослідження процесів розвитку екологічно орієнтованого підприємництва набувають все більшої актуальності. Свідченням цього є значна кількість наукових праць, присвячених відповідній проблематиці, які вийшли протягом останніх років. Зокрема, екологічні засади підприємництва, у т. ч. екологічного, досліджували О. Балацький, О. Боровик, А. Бохан, О. Васюта, О. Веклич, Н. Зіновчук, Є. Какутич, А. Качинський, М. Кисельва, М. Матвеева, Г. Мішеніна, В. Навроцький, А. Садеков, М. Хвесик, А. Чухно та ін. Однак недостатньо вивченими залишаються питання методичних засад процесів діагностування привабливості екологічного підприємництва, оскільки зазвичай воно апріорі визначається як інвестиційно доцільне. Важливим при цьому є врахування особливостей та відмінних рис ведення бізнесу у сільській місцевості.

Метою дослідження є обґрунтування методики діагностування привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях.

Обґрунтування методичного підходу до діагностики привабливості екологічного підприємництва потребує, перш за все, визначення змісту поняття «діагностика», яке все частіше використовується в економічній літературі. За своєю етимологією це слово пов'язане із грецьким «розпізнання, визначення» [8, с. 82]. Здебільшого тлумачення діагностики стосуються медичної сфери, де її пов'язують із вивченням ознак хвороб, методів лікування та визначення діагнозу на підставі різнобічного дослідження людини [3, с. 302]. У технічних науках під діагностикою розуміється оцінка придатності механізму до експлуатації [3, с. 302]. Вищевикладене дає підстави зробити висновок, що процес діагностики передбачає перевірку відповідності об'єкта певним критеріям, на основі чого визначається його стан. Ключовими параметрами процедури діагностування є соціально-економічні й екологічні показники, які характеризуватимуть об'єкт дослідження. Для кожного із таких показників обґрунтовуються граничні значення, що відділятимуть привабливе екологічне підприємство від непривабливого.

Поняття діагностики в економіці тісно корелює із процесами оцінки й аналізу. Наприклад, Ж. В. Семчук і Р. М. Скриньковський наголошують на необхідності дослідження існуючих методик проведення аналізу та оцінювання інвестиційної діяльності підприємства для того, щоб обґрунтувати систему її діагностики [17, с. 13]. Під процесом оцінювання розуміється формаль-

не (зазвичай кількісне) описання якостей об'єкта дослідження. Натомість аналіз передбачає розкладення об'єкта на елементи та дослідження цих елементів і їх взаємозв'язків [3, с. 27] з метою пізнання її властивостей. На нашу думку, співвідношення між процедурами аналізу й оцінювання в контексті діагностики привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях полягає у такому:

- 1) виділення складових елементів об'єкта дослідження (екологічного підприємництва), які впливають на його привабливість (методика аналізу);
- 2) визначення показників, які кількісно описують ідентифіковані вище елементи, що впливають на привабливість екологічного підприємництва (методика кількісного оцінювання);
- 3) порівняльний аналіз результатів кількісного оцінювання із нормами, іншими об'єктами, еталонами (методика аналізу).

В основу методики діагностування інвестиційної привабливості підприємства Т. Городня та Р. Годунько покладено процес оцінювання фактичних значень показників, однак із подальшим проведенням порівняльного аналізу його привабливості з іншими суб'єктами підприємництва та їх ранжирування [6, с. 197–198]. Дещо інший підхід до інтерпретації процесу діагностики висвітлено у наукових працях Л. Овандера та М. Любецької. Згідно із їх висновками процес діагностики інвестиційної привабливості підприємства пов'язаний із аналізом відповідності цілей його діяльності поточним результатам діяльності [14, с. 317]. Комбінуючи наведене із раніше викладеними положеннями, можна стверджувати, що оціночні показники привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях мають корелювати із його цільовими установками.

На необхідності врахування динаміки бізнес-індикаторів рівня розвитку підприємства у процесі діагностики потенціалу господарюючого суб'єкта наголошують О. Кузьмін та О. Мельник. Вони слушно зауважують, що неможливо «... сформувати цілісне уявлення про траєкторію розвитку підприємства загалом, адже динаміка індивідуальних показників ... може істотно відрізнятись за обсягами та спрямуванням» [11, с. 163–164]. Інакше кажучи, цілком логічно стверджувати, що привабливішим може бути напрям екологічного підприємства або сільська територія із нижчими рівнями показників привабливості, проте зі значно стрімкішими темпами їх зростання.

Дещо ширшим за вищезгаданий є підхід, запропонований О. Просовичем, який виділяє три рівні оцінювання, а саме: ретроспективний (вивчення динаміки), оперативний (оцінка поточного стану), перспективний (визначення тенденцій, прогнозів) [16]. Врахування виділених рівнів у процесі діагностики привабливості соціально-економічних процесів або явищ значно розширить можливості застосування отриманих результатів діагностування.

Системний підхід до процесу діагностики інвестиційної привабливості підприємства відображено у [19, с. 90–91], де наголошується на причинно-наслідковому зв'язку між методичним підґрунтям процедури діагностування та цілями, заради досягнення яких воно проводиться. Після ідентифікації системи цілей визначаються чинники, які впливають на об'єкт діагностування, та здійснюється їх класифікація. Далі відбувається обґрунтування показників, що кількісно описуються раніше виділені чинники, та обирається інструментарій (методи та прийоми) діагностування [19, с. 90–91]. Після формування масиву результатів оцінювання здійснюється інтерпретація отриманих результатів. Коментуючи описаний підхід, вважаємо, що він максимально повно відповідає змісту процедури діа-

гностування з позицій процесного підходу. Що ж стосується функціонального підходу, то він передбачає виділення і типізацію показників, за якими відбуватиметься оцінювання перспективності екологічного підприємництва. Як зазначалось раніше, за базовий доцільно обрати підхід, запропонований О. Просовичем [16].

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що процес діагностики у цьому дослідженні подано як процедуру, що синтезує методики оцінювання та аналізу економічних об'єктів з метою прийняття управлінських рішень відносно фінансово-економічного й організаційного сприяння створенню осередків екологічного підприємництва у межах конкретних сільських територій. Процес діагностування має враховувати такі особливості (рис. 1):

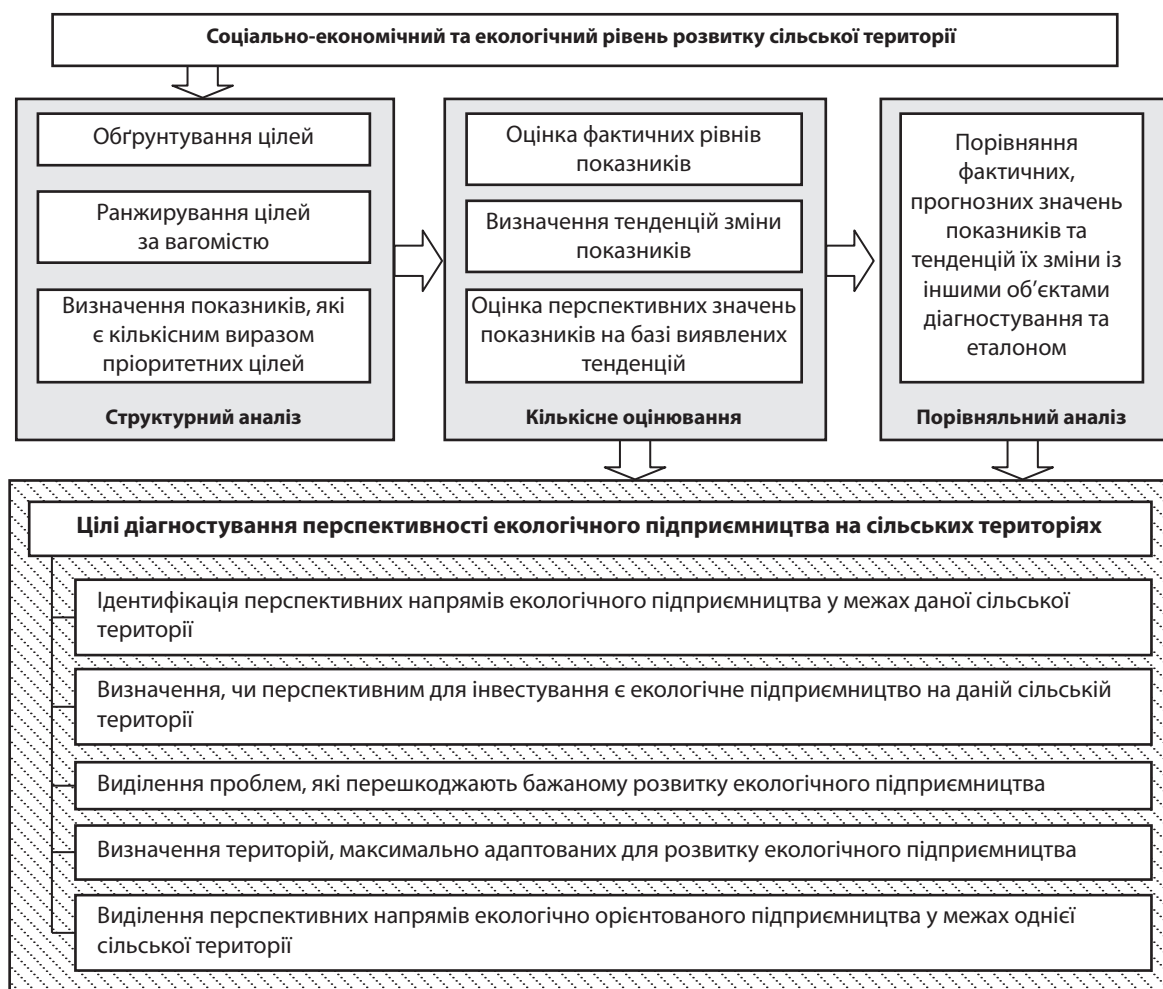

Рис. 1. Процес діагностики привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях

- ✦ взаємопов'язаність цілей проведення діагностики із показниками, які відобразатимуть привабливість екологічного підприємництва. Слід враховувати, що така діагностика є двокритеріальна, оскільки має враховувати параметри, по-перше, безпосередньо екологічного підприємництва та, по-друге, характеристики конкретних сільських територій. Це спричиняє потребу в оцінюванні не лише безпосередньо екологічного підприємництва, але і його умов, які визначаються особливостями сільської території;
- ✦ трьохетапність оцінювання, що пов'язано із необхідністю врахування не тільки поточних характеристик стану екологічного підприємництва, але й тенденцій їх змін;
- ✦ відносність отриманих кількісних оцінок, зумовлена необхідністю порівняльного аналізу екологічного підприємництва у межах різних сільських територій та напрямів екологічно орі-

ентованої підприємницької діяльності у межах однієї території.

Найскладніший етап розробки методики діагностування привабливості екологічного підприємництва – це обґрунтування системи показників привабливості. Як зазначалось вище, такі показники умовно можна розподілити на показники, що характеризують об'єкт діагностування – екологічне підприємство, та умови, що склалися у межах сільської території. Привабливість екологічного підприємництва напряму пов'язана із його ефективністю. Результати аналізу різних підходів до визначення поняття «ефективність» [1; 12; 15] дали можливість виділити такі її риси: 1) узагальнено ефективність подається у вигляді відношення ефекту у розрахунку на одиницю витрачених ресурсів в уніфікованій (наприклад, грошовій) формі; 2) передбачає визначення ефективності використання ресурсів (ресурсовідачі) як ефекту, що припадає на одиницю ресурсу кожного окремого виду; 3) пов'язується із співвідношенням отриманих ефектів і поставлених цілей.

Враховуючи концепцію сталого розвитку, ефективність функціонування соціально-економічних систем (до яких належить і екологічне підприємство) включає не лише економічну, але і соціальну й екологічну ефективність. Це свідчить про багатокритеріальність категорії «ефективність». Важливо, що у короткостроковому періоді наведені види ефективності зазвичай є антагоністичними, тоді як у довгостроковій перспективі збільшення одного із зазначених ефектів сприятиме зростанню інших. Однак, згідно із висновками О. Ніколюк, досягти еталонних (або максимально можливих) рівнів одночасно за всіма видами ефективності неможливо, що зумовлює необхідність поступової ієрархічної пріоритизації економічних, екологічних і соціальних цілей [13, с. 280].

Що стосується умов зовнішнього середовища, які слід враховувати при оцінці привабливості екологічного підприємництва, то, на нашу думку, вони дуже наближені до показників інвестиційної привабливості регіонів. На основі аналізу існуючих підходів до формування систем відповідних показників визначено їх групи, які відповідають потребам кількісного оцінювання привабливості екологічного підприємства на сільських територіях:

- 1) показники ресурсозабезпеченості, які максимально повно відображають ресурсний потенціал території. До показників трудового потенціалу віднесено частку населення сільської території з вищою та середньою освітою, рівень економічної активності, частку населення, зайнятого у сільському господарстві, рівень. Забезпеченість сільської території земельними та лісовими ресурсами, які є визначальними для екологічного підприємництва, пропонується оцінювати на основі часток площ сільськогосподарських угідь і лісів і лісовкритих площ у загальній площі сільської території;

- 2) соціально-економічні характеристики регіону, які визначають купівельну спроможність місцевого населення та розміри ринків збуту значної кількості продукції та послуг, виготовлених і наданих екологічно орієнтованими господарюючими суб'єктами. Як відповідні показники використано середньомісячну заробітну плату у межах території, розмір доходу на 1 особу та витрати населення у розрахунку на 1 особу;
- 3) розміри бюджетних витрат на фінансування екологічних заходів;
- 4) показники інфраструктурного розвитку. До цієї групи показників включено щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям і залізничних колій; кількість об'єктів роздрібною торгівлі, ресторанного бізнесу (важливо для розвитку підприємств туристичного бізнесу).

Як видно з рис. 1, попередньо обчислені показники ефективності та зовнішніх умов мають оцінюватись у динаміці. Для визначення тенденції зміни будь-якого фінансово-економічного показника доцільно використати його середньорічний темп приросту. Що ж стосується тенденційних рівнів, то вони визначатимуться на основі методу екстраполяції тренду (якщо такий тренд існує), або усередненого за останні 3–5 років (у разі, якщо тренд відсутній).

Наступним етапом розробки методики діагностики привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях є обґрунтування застосовуваних наукових методів дослідження, які узагальнено у табл. 1.

Як зазначалось раніше, відповідне діагностування передбачає здійснення оцінювання із подальшим аналізом отриманих результатів. Процес оцінювання у контексті цього дослідження пов'язаний із вимірюванням ефективності екологічного підприємництва та кількісним представленням зовнішніх умов. Найчастіше застосовуваним у вітчизняній і зарубіжній практиках є метод інтегрального оцінювання. Переважна більшість дослідників за його основу беруть методи нормування (стандартизації, порівняльний метод), який передбачає зіставлення фактичних значень показників із нормативними, цільовими, прогнозними або такими, що характерні для іншої сільської території [5, с. 124–125; 10, с. 77]. Основними задачами нормування є, по-перше, порівняння різних об'єктів оцінювання та, по-друге, переведення значень неспівставних показників до безрозмірного вигляду, що уможливає застосування методів інтегрального оцінювання.

Багато вчених інтерпретують привабливість певного об'єкта (зазвичай регіонів) як інтегральну категорію, кількісне оцінювання якої потребує використання методів інтегрального оцінювання [10, с. 75; 18, с. 35–36]. Доволі широко застосовуваними у методиці кількісного оцінювання привабливості регіонів є багатовимірні методи [9, с. 159–162]. Зокрема, В. Захарченко та М. Акулюшина за допомогою методу стандартизації

Особливості та напрями використання методів оцінювання у процесі діагностування привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях

Метод	Особливості методу	Напрямок застосування у процесі діагностування
Кореляційного аналізу	Кількісне оцінювання взаємозв'язку між явищами	Ідентифікація найзначущих зовнішніх факторів впливу на ефективність екологічного підприємництва. У результаті визначаються саме ті показники, які слід враховувати у процесі діагностування
Коефіцієнтний метод	Обчислення відносних показників, які є оцінками певного соціально-економічного процесу або явища	Визначення частинних показників, які є кількісними оцінками поточного та попереднього станів екологічного підприємництва та умов його розвитку
Нечіткої логіки	Кількісна оцінка слабо формалізованих величин	Кількісне оцінювання якісних характеристик екологічного підприємництва та умов його розвитку на сільських територіях
Математико-статистичний метод	Дослідження динаміки соціально-економічних процесів	Обчислення темпів зростання показників, які є кількісними оцінками стану екологічного підприємництва й умов його розвитку
Регресійного аналізу	Відновлення значень результативної ознаки при відомих значеннях факторної	Визначення тенденційних рівнів показників
Нормування (стандартизації)	Приведення частинних показників до безрозмірних величин	Обчислення частинних нормованих коефіцієнтів у розрізі кожного із частинних показників екологічного підприємництва та умов його розвитку
Інтегрального оцінювання	Інтегрування нормованих коефіцієнтів у синтетичні інтегральні коефіцієнти	Обчислення інтегральних коефіцієнтів привабливості екологічного підприємництва. Визначення інтегрального коефіцієнта сприятливості зовнішніх умов розвитку екологічного підприємництва
Кластерного аналізу	Багатофакторне групування соціально-економічних об'єктів	Групування досліджуваних регіонів (напрямів екологічного підприємництва) за рівнем привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях
Ранжирування	Послідовне розміщення об'єктів за певною ознакою	Розміщення регіонів залежно від рівня привабливості екологічного підприємництва

неспівставні показники приводять до стандартизованого вигляду із подальшим визначенням еталона. На базі порівняння фактично досягнутих об'єктами оцінювання показників та еталона (на основі евклідових відстаней) здійснюється їх ранжирування.

Ще одним методом, який використовується при оцінці привабливості регіонів, є метод кластерного аналізу. Згадані вище В. Захарченко та М. Акулюшина застосовують його для попереднього багатокритеріального групування об'єктів дослідження, у межах яких у подальшому проводиться оцінювання привабливості [9, с. 158–159]. На відміну від зазначеного підходу, деякі науковці пропонують застосувати методологію кластерного аналізу не на початковому, а на кінцевому етапі оцінювання задля класифікації групування регіонів за рівнем інвестиційної привабливості [18, с. 35; 2, с. 96–99].

На тому чи іншому етапі оцінювання науковці часто використовують методи ранжирування [7, с. 202; 6, с. 197–198]. Ціллю застосування таких методів є аналіз об'єктів оцінки з метою їх порівняння між собою. Теорії нечіткої логіки застосовує Я. Виклюк у процесі оцінки туристичної привабливості регіону [4]. Перевагою такого методу є можливість кількісного оцінювання параметрів та умов сільської території, які є складно формалізованими.

Перелічені методи дослідження у розрізі етапів діагностування привабливості екологічного підприємництва, що відображені на рис. 1, узагальнено на рис. 2.

До вищеописаних методів, на нашу думку, доцільно додати методи кореляційно-регресійного аналізу. Їх застосування здійснюватиметься задля виявлення та аналізу тенденцій змін досліджуваних показників, прогнозування та виявлення зв'язків між результативними ознаками та факторами їх впливу.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що у процесі діагностування привабливості екологічного підприємництва необхідно враховувати: 1) ефективність екологічного підприємництва у розрізі економічної, екологічної та соціальної складових; 2) поточний стан, динаміку та тенденції розвитку ключових характеристик екологічно спрямованого підприємництва; 3) співвідношення між фактично досягнутими та цільовими (нормативними, прогнозними) значеннями показників. Методичною основою такої процедури є методи кореляційного, регресійного, кластерного та коефіцієнтного аналізу, методи нечіткої логіки, ранжирування, нормування та інтегрального оцінювання, математико-статистичний метод. Результатом діагнос-

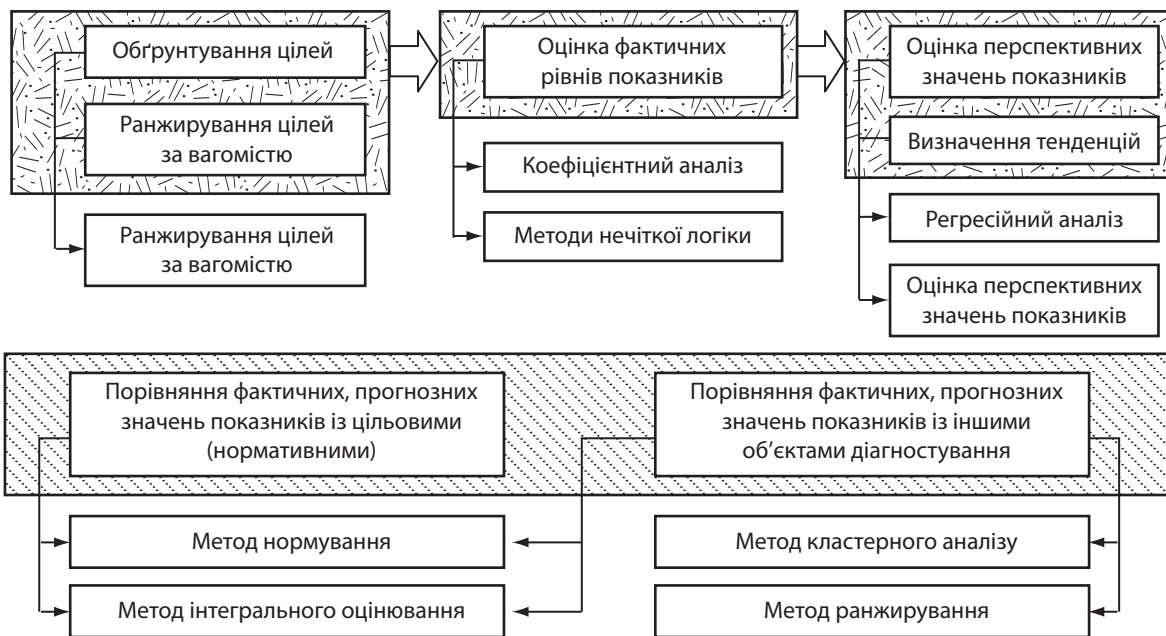

Рис. 2. Методика діагностики привабливості екологічного підприємництва на сільських територіях

Джерело: авторська розробка.

тування за запропонованою методикою є обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку екологічного підприємництва у межах конкретних сільських територій, а також ідентифікація проблем, які перешкоджають ефективному функціонуванню екологічно орієнтованих підприємницьких структур. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. Київ : КНЕУ, 2006. 292 с.
2. Біляк Н. І. Кластерний аналіз інвестиційної привабливості сільських територій Львівської області. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2014. Вип. 149. С. 91–100.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Виклюк Я. І., Артеменко О. І. Використання нечіткої логіки для визначення рекреаційного потенціалу території. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 631 : Інформаційні системи та мережі. С. 45–54.
5. Гайдучський А. П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки. *Економіка та прогнозування*. 2004. С. 119–129.
6. Городня Т. А., Годунько Р. Б. Діагностика інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 196–200.
7. Гурова К. Д. Экономическая реформа (некоторые аспекты реализации). Харьков : Фолио, 2000. 388 с.
8. Етимологічний словник української мови : у 7 т. Т. 2 / за ред. О. С. Мельничука, В. Т. Коломійця, О. Б. Ткаченко. Київ : Наук. думка, 1985. 570 с.
9. Захарченко В. І., Акулюшина М. О. Визначення рівня інвестиційно-інноваційної привабливості регіону. *Економіка: реалії часу*. 2012. № 3–4 (4–5). С. 157–166.
10. Крушинська А. В. Методика оцінювання інвестиційної привабливості туристичного комплексу. *Вісник Національного*

ного університету «Львівська політехніка». 2011. № 698 : Проблеми економіки та управління. С. 73–79.

11. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Діагностика потенціалу підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 1. С. 155–166.

12. Момот О. І., Демченко А. О. Присутність понять «ефективність» та «результативність» в економіці. *Економічний вісник Донбасу*. 2013. № 3 (33). С. 207–210.

13. Николіук О. М. Модель збалансованого розвитку в управлінні конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств. *Вісник ЖНАЕУ*. 2016. № 1. С. 277–289.

14. Овандер Н. Л., Любецька М. О. Концептуальна модель діагностики інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 314–320.

15. Прокоф'єва К. В. Теоретична сутність економічної категорії "ефективність діяльності підприємства". *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Сер. : Економічні науки*. 2013. Вип. 6, Т. 2. С. 255–258.

16. Просович О. П. Оцінювання інвестиційної діяльності підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01. Львів, 2005. 22 с.

17. Семчук Ж. В., Скриньковський Р. М. Система діагностики інвестиційної діяльності підприємства: теоретичні засади і методичні положення. *Агросвіт*. 2015. № 8. С. 12–17.

18. Стахорська С. І. Методичний підхід до оцінки інвестиційної привабливості регіонів України. *Управління розвитком*. 2016. № 4 (186). С. 30–38.

19. Товстенюк О. В. Концептуальні засади діагностики інвестиційної привабливості підприємств. *Економіка та держава*. 2013. № 6. С. 89–92.

Науковий керівник – Скидан О. В., доктор економічних наук, професор, ректор Житомирського національного агроекологічного університету

REFERENCES

Andriichuk, V. H. *Efektivnist diialnosti ahrarykh pidpriemstv: teoriia, metodyka, analiz* [Efficiency of activity of agrarian enterprises: theory, methodology, analysis]. Kyiv: KNEU, 2006.

Biliak, N. I. "Klasternyi analiz investytsiinoi pryvablyvosti silskykh terytorii Lvivskoi oblasti" [Cluster analysis of investment attractiveness of rural areas of Lviv region]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*, no. 149 (2014): 91-100.

Etymolohichniy slovnyk ukrainskoi movy [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language], vol. 2. Kyiv: Nauk. dumka, 1985.

Gurova, K. D. *Ekonomicheskaya reforma (nekotoryye aspekty realizatsii)* [Economic reform (some aspects of implementation)]. Kharkiv: Folio, 2000.

Haidutskiy, A. P. "Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti ekonomiky" [Estimation of investment attractiveness of the economy]. *Ekonomika ta prohnozuvannya* (2004): 119-129.

Horodnia, T. A., and Hodunko, R. B. "Diahnostyka investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva" [Diagnostics of investment attractiveness of the enterprise]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 11 (2017): 196-200.

Krushynska, A. V. "Metodyka otsiniuvannya investytsiinoi pryvablyvosti turystychnoho kompleksu" [Methodology of estimation of investment attractiveness of the tourist complex]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 698 (2011): 73-79.

Kuzmin, O. Ye., and Melnyk, O. H. "Diahnostyka potentsialu pidpriemstva" [Diagnostics of enterprise potential]. *Marketynh i menezhment innovatsii*, no. 1 (2011): 155-166.

Momot, O. I., and Demchenko, A. O. "Pryсутnist poniat «efektivnist» ta «rezultatyvnist» v ekonomitsi" [The presence of concepts of "efficiency" and "performance" in the economy]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, no. 3 (33) (2013): 207-210.

Nykoliuk, O. M. "Model zbalansovanoho rozvytku v upravlinni konkurentospromozhnistiu silskohospodarskykh pidpriemstv" [Model of balanced development in managing the competitiveness of agricultural enterprises]. *Visnyk ZhNAEU*, no. 1 (2016): 277-289.

Ovander, N. L., and Liubetska, M. O. "Kontseptualna model diahnostyky investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva" [Conceptual model of diagnostics of investment attractiveness of the enterprise]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 10 (2017): 314-320.

Prokofieva, K. V. "Teoretychna sutnist ekonomichnoi katehorii "efektivnist diialnosti pidpriemstva"" [The theoretical essence of the economic category "efficiency of the enterprise"]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii. Ser.: Ekonomichni nauky* vol. 2, no. 6 (2013): 255-258.

Prosovych, O. P. "Otsiniuvannya investytsiinoi diialnosti pidpriemstv" [Assessment of investment activity of enterprises]: *avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk*: 08.06.01, 2005.

Semchuk, Zh. V., and Skrynkovskiy, R. M. "Systema diahnostyky investytsiinoi diialnosti pidpriemstva: teoretychni zasady i metodychni polozhennia" [The system of diagnostics of investment activity of the enterprise: theoretical principles and methodical provisions]. *Ahrosvit*, no. 8 (2015): 12-17.

Stakhorska, S. I. "Metodychni pidkhid do otsinky investytsiinoi pryvablyvosti rehioniv Ukrainy" [Methodical approach to the estimation of investment attractiveness of regions of Ukraine]. *Upravlinnia rozvytkom*, no. 4 (186) (2016): 30-38.

Tovsteniuk, O. V. "Kontseptualni zasady diahnostyky investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstv" [Conceptual principles of diagnostics of investment attractiveness of enterprises]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 6 (2013): 89-92.

Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. Kyiv: Irpin: VTF «Perun», 2005.

Vykliuk, Ya. I., and Artemenko, O. I. "Vykorystannia nechitkoi lohiky dlia vyznachennia rekreatsionoho potentsialu terytorii" [Using fuzzy logic to determine the recreational potential of the territory]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*, no. 631 : Informatsiini systemy ta merezhi (2008): 45-54.

Zakharchenko, V. I., and Akuliushyna, M. O. "Vyznachennia rivnia investytsiino-innovatsiinoi pryvablyvosti rehionu" [Determination of the level of investment and innovation attractiveness of the region]. *Ekonomika: realii chasu*, no. 3-4 (4-5) (2012): 157-166.